

Ca' Foscari
University
of Venice

Ca' Foscari University of Venice

Scientific and pedagogic internship

**ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL
PROCESS IN THE AREA OF PHILOLOGICAL
SCIENCES: A GLOBAL EXPERIENCE
AND NATIONAL PRACTICE**

November 16 – December 28, 2020

**Venice,
Italy
2020**

Scientific and pedagogic internship «Organization of the educational process in the area of philological sciences: a global experience and national practice»: Internship proceedings, November 16 – December 28, 2020. Venice : Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2020. 96 pages.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

CONTENTS

Формування сучасного глобального світогляду філолога на парадигматику фразеологізмів на позначення самопочуття людини (на матеріалі англійської, французької та української мов) Алексахіна Т. О., Нефедченко О. І.	6
Перлокутивний ефект у педагогічному спілкуванні Бандурко З. В.	12
Висвітлення проблеми категорійного статусу лінгвокультурологічних одиниць у процесі підготовки філологів Бондаренко А. І.	15
Реалізація нової освітньої стратегії в підготовці філологів за першим (бакалаврським) і другим (магістерським) освітніми рівнями: досвід і виклики Бровко О. О.	19
Організація та впровадження філологічної підготовки здобувачів вищої освіти в умовах коронавірусної пандемії Грищенко О. В.	21
Актуальні проблеми методики підготовки вчителя літератури в сучасному освітньому просторі Дмитренко В. І.	23
Communicative competence development within the training course «Home reading» Kniazian M. O., Pantchenko I. V.	26
Оновлення глосарію навчальної дисципліни «Лінгвокраїнознавство» Коккіна Л.	29
Філологічний та соціокомунікативний аспекти текстоутворення: суголосність рецепції Колкутіна В. В.	32
Лінгвокультурологічні аспекти формування другої мовної особистості на заняттях з іноземної мови Лисенко Л. В.	34

Підходи до вивчення художньої літератури у викладанні іноземної мови Лісова Ю. О.	37
Аналіз наукового лінгвістичного тексту як засіб формування професійних компетентностей майбутніх магістрів філології Марінашвілі М. Д.	40
Вивчення творчості латиномовних письменників пізнього Середньовіччя в курсі давньоукраїнської літератури Нікольченко М. В.	44
Оптимізація процесу навчання німецької мови засобами медіаосвіти Осова О. О.	49
Викладання іноземної мови в університеті в контексті модернізації української освіти Охріменко О. А.	53
Forming of foreign languages philologist's worldview Palamarchuk K. M.	55
Теолінгвістика як нова дисципліна в системі підготовки філологів Піддубна Н. В.	58
Problems in teaching of academic writing Pratsovyta N. D.	62
Главные принципы профессионально-педагогической подготовки будущего филолога Серебрякова В. В.	64
Формування світоглядних уявлень студентів крізь призму літератури нон-фікшн Сінченко О. Д.	69
Ефективність впровадження авторської концепції навчання медіалінгвістичних дисциплін Стеколыщикова В. А.	72
The influence of a communicative aspect in teaching contemporary literature: experience and perspectives Tombulatova I. I.	76

Інтерактивні технології викладання іноземних мов: інноваційний евристичний підхід Усенко Н. М., Плохута Т. М.	78
Formation of intercultural competence of specialists-philologists in the framework of polycultural space Чаука Л. В.	82
Особливості викладання дисципліни «Ораторське мистецтво» в умовах пандемії Шестакова С. О.	83
Learning strategies in foreign language learning Shotova-Nikolenko A. V.	88

ТЕОЛІНГВІСТИКА ЯК НОВА ДИСЦИПЛІНА В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГІВ

Піддубна Н. В.

*доктор філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна*

Мовознавство сьогодні впевнено починає посідати центральне місце в системі гуманітарних наук, для якої характерною ознакою є міждисциплінарність. На межі різних наукових галузей розбудовуються нові наукові напрями, наприклад, такі, як медична лінгвістика, юридична лінгвістика, лінгвістика емоцій та под. Зазначене стосується зокрема й наукової дисципліни теолінгвістики, що виникла на межі релігієзнавства й лінгвістики й необхідність виокремлення якої пов'язана з тим, що в українському мовознавстві вона має власну історію, ґрунтовну теорію, що базується на відповідній методології, оперує спеціальною метамовою, має спеціалізовані методи аналізу. Українська теолінгвістика ґрунтується на системі методологічних засад, теоретичних положеннях, розроблених упродовж тривалого часу в межах гуманітарної галузі, скерованої на глобальну проблему «Мова і релігія».

Термін *теолінгвістика* має кілька синонімів: *релігійна лінгвістика*, *сакролінгвістика*, *релігіолінгвістика*, *лінгвістичне релігієзнавство*, *православна лінгвістика*, однак, на думку більшості дослідників термін *теолінгвістика* здобув лідерство як найбільш прийнятний із словотворчих і термінологічних позицій, оскільки побудований за чинними моделями, що відповідають традиції українського термінотворення для номінації синтетичних наук у сучасному мовознавстві, порівн.: *соціолінгвістика*, *психолінгвістика*, *еколінгвістика* та ін.

Українська теолінгвістика ґрунтується на досягненнях зарубіжної теолінгвістики, однак вона має тривалу й складну історію та не переривалася навіть у часи «войовничого атеїзму», виявляючись у працях з історичної фонетики, історичної лексикології, історичної граматики, історії мови, старослов'янської мови; діалектології; ономастики, загального мовознавства, лексикографії. На її становлення значно вплинули лінгвістичні ідеї О. Потебні, зокрема думки вченого про вплив мови на міфологічну та релігійну свідомість; зв'язок

свідомості людини з її мовою, міфічні й неміфічні форми свідомості та мислення, учення про внутрішню форму слова. У ХХ ст. значний унесок у розробку питань теолінгвістики зробили вчені української діаспори (О. Горбач, Є. Грицак, І. Огієнко).

Пожавлення роботи над дослідженням мови релігії, релігійного складника у світському мовленні відбулося наприкінці ХХ ст. Безпосередньо становленню української теолінгвістики як самостійної наукової дисципліни наприкінці ХХ – на поч. ХХІ ст. сприяв О. Гадомський. На сьогодні дослідження, що стосуються проблеми взаємозв'язку мови і релігії, здійснюються в кількох напрямках: 1) місце української мови серед інших сакральних мов; 2) переклад богослужбової літератури та богослужбових книг; 3) функціонування сакрального в сакральному стилі, зокрема становлення та розвиток українського релігійного стилю; 4) становлення, розвиток і функціонування української богословської термінології; 5) функціонування онімів у сфері сакрального; 6) системний опис біблійної фразеології; 7) функціонування сакрального в профанному, що виявляється в дослідженнях, спрямованих на з'ясування впливу Біблії, релігійного стилю, діяльності священників, на українську літературну мову; 8) особливості мови українських релігійних текстів; 9) функціонування релігійної лексики в художньо-публіцистичному стилі; 10) порівняльний аналіз функціонування сакрального в різних мовах, з'ясування джерел сакрального в українській мові; 11) вплив релігійних текстів і дискурсу на українську мову; 12) порівняльно-історичне вивчення сакрального; 13) системно-структурне вивчення сакрального; 14) когнітивне вивчення сакрального; 15) діахронічний аспект сакрального: мовне вираження сакралізації та десакралізації; 16) лексикографічна репрезентація сфери сакрального, а також кодифікація правопису лексем, що омовлюють сферу сакрального; 17) мовні репрезентанти сфери сакрального в сучасній лінгводидактиці. Однак попри чималий доробок у кожному з означених напрямів є ще багато невивчених проблем і, відповідно, перспектив, що стосується, безперечно, і виокремлення й викладання цієї дисципліни в системі підготовки філологів у вищих навчальних закладах.

На сьогодні у навчальних планах філологічних факультетів ВНЗ України поки що немає окремої дисципліни «Теолінгвістика», як немає і спеціальної навчальної літератури із цього предмета. Однак такий посібник під назвою «Теолінгвистические исследования в славянском языкознании» у 2017 році видав О. Гадомський, де з-поміж інших виокремив підрозділи «Історія теолінгвістичних досліджень

в українському мовознавстві», «Дослідження релігійного стилю в українській теолінгвістиці», «Періодизація і напрями дослідження української релігійної лексики». Окрім цього, у посібник уміщено розділ «Славянская теолінгвістика как предмет обучения» з поданням програми курсу «Теолінгвістичні дослідження в слов'янському мовознавстві», методичних указівок, питань до заліку, тем рефератів і доповідей. О. Гадамський цілком аргументовано доводить необхідність введення такої дисципліни в навчальний процес, зауважуючи, що вона продиктована «релігійним відродженням, що намітилося в Польщі, Росії, Сербії, Україні й інших країнах на межі XX – XXI століть; міжконфесійними зустрічами представників різних країн; поліконфесійністю багатьох регіонів; а також особливостями релігійної культури, особливостями літератури й мови, які всотали в себе багато з релігійної історії і вірувань» [1, с. 296].

Однак несправедливо буде вважати, що в підготовці українських філологів немає поступу щодо впровадження теолінгвістики. Зокрема, в цьому напрямі активно працюють викладачі різних наукових закладів, насамперед Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. Одним з першим у цій царині став навчально-методичний посібник А. Ковтун «Модифікація слова в українському художньому мовленні XX століття (на матеріалі релігійно-християнської лексики)» [2, 2009] для однойменного спецкурсу, у якому студентам запропоновано три змістовних модулі, спрямовані на вивчення теоретичних аспектів дослідження української релігійно-християнської лексики дослідження семантичної трансформації (змістовий модуль 1), семантичні трансформації загальнохристиянської (змістовий модуль 2) і церковно-обрядової (змістовий модуль 3) лексики в українському художньому дискурсі.

Для студентів Інституту філології Прикарпатського університету О. Ципердюк видала посібник «Мова творів конфесійної літератури: методичні вказівки до спеціалізації» [4, 2015], у якому визначила мету й завдання спеціалізації, що в основному збігаються із завданнями теолінгвістики. Навчальний матеріал, який охоплює важливі питання теолінгвістики, авторка розбила на 3 змістові модулі: «Стилістична система сучасної української літературної мови», «Основні ознаки релігійного стилю української мови», «Внесок релігійного стилю в розвиток української літературної мови. Історія його вивчення». У посібнику також уміщено схему та зразки мовностилістичного аналізу релігійного тексту і, власне, самі тексти, орієнтовну тематику рефератів, програмові вимоги до заліку.

Беззаперечним внеском у викладання теолінгвістики в Україні є посібник М. Скаб «Церковнослов'янська мова української редакції», у якому всебічно, глибоко й аргументовано викладено важливі питання української теолінгвістики, а саме «формування та розвиток церковнослов'янської мови на території України, її графіку та орфографію, фонетичну, морфологічну та синтаксичну будову, лексичні особливості тощо» [3, с. 4], схарактеризовано структуру, семантику та стилістичні функції церковнослов'янзмів у сучасній українській мові.

Отже, в українських вищих навчальних закладах ведеться робота щодо впровадження викладання теолінгвістики як навчальної дисципліни, хоч доки вона має несистемний характер. Уважаємо за доцільне закликати науковців до консолідації й створення єдиної концепції, що, безперечно, посприятиме глибокому й усебічному засвоєнню студентами такої важливої проблеми, якою є взаємозв'язок мови і релігії.

Література:

1. Гадо́мский А. К. Теолингвистические исследования в славянском языкознании. Симферополь, 2017.
2. Ковтун А. А. Модифікація слова в українському художньому мовленні ХХ століття (на матеріалі релігійно-християнської лексики). Чернівці, 2009.
3. Скаб М. В. Церковнослов'янська мова української редакції. Чернівці, 2020.
4. Ципердюк О. Д. Мова творів конфесійної літератури: методичні вказівки до спеціалізації. Івано-Франківськ, 2015.